

ეკლესიის საზღვრების შესახებ

არც თუ ისე ადვილია ზუსტი და მტკიცე განსაზღვრება მოვუძებნო განდგომილებას, ანუ სქიზმას (მკვეთრად ვასხვავებ “ღვთისმეტყველურ განსაზღვრებას” ჩვეულებრივი `კანონიკური აღწერისაგან“). საეკლესიო განხეთქილება ყოველთვის წინააღმდეგობრივი და არაბუნებრივია. ის პარდოქსი და გამოცანაა, რადგან ეკლესია თავად არის ერთობა. მთელი მისი ყოფიერება ამ მთლიანობასა და ერთიანობაში მიედინება, *`რამეთუ ერთითა სულითა ჩვენ, ყოველთა, ერთისა მიმართ გუამისა ნათელვიდეთ*” (I კორ. 1:12-13). ამ მთლიანობის პირველსახე სამების ერთარსებაა, ხოლო საზომი – კათოლიკეობა¹. ასეთ დროს კერძო პირთა გონებრივი დახშულობა სუსტდება, თითქმის დაიძლევა კიდევ და მორწმუნეთა სრულ თანამოაზრეობასა და ერთსულოვნებაში გადაიზრდება: *`ხოლო სიმრავლისა მის მორწმუნეთაჲსა იყო გული და გონებაჲ ერთი*” (საქმ. 4:32).

განდგომილება კი, პირიქით, არის განმარტოება, განკერძოებულობა, დანაკარგი და საყოველთაოობის უარყოფა. განდგომილების სული სრულიად ეწინააღმდეგება ეკლესიურობას... საკითხი საეკლესიო გაყოფისა და განდგომილების ბუნებაზე, მის არსზე, მთელი სიმძაფრით დადგა ჯერ კიდევ III საუკუნეში, ნათლისღების თაობაზე ცნობილი დავების დროს. მაშინ წმ. კვიპრიანე კართაგანელმა გაბედულად და თანამიმდევრულად ჩამოაყალიბა შეხედულება ყოველგვარი განდგომილების, მადლის გარეშე დარჩენის შესახებ. მთელი მისი მსჯელობა და ლოგიკა ეყრდნობა იმ რწმენას, რომ საიდუმლოთა აღსრულების უფლება მიკუთვნებული აქვს მხოლოდ ეკლესიას, რომ ისინი მორწმუნეთა ერთად ყოფნის შემთხვევაში ეკლესიაში სრულდება და ყოველთვის ასე უნდა იყოს. ამიტომ ერთობისა და საყოველთაოობის წესებში ყოველგვარ დარღვევას მაშინვე მოჰყვებოდა ხოლმე ყველა საზღვრის უეცარი მოშლა და, საბოლოოდ, `გარეთ” გასვლა.

წმიდა კვიპრიანესათვის ყოველგვარი სქიზმა ეკლესიიდან გასვლას მოასწავებს, იმ წმიდა და კურთხეული მიწიდან,

საიდანაც აღმოდის უშრეტი წყარო, დასაბამი ხსნისა (quia una est aqua in ecclesia sancta). წმიდა კვიპრიანეს სწავლება განდგომილების უსარგებლოობის შესახებ ერთობისა და კათოლიკეობის მხოლოდ მეორე მხარეა (აქ უადგილოა წმ. კვიპრიანეს საბუთებისა და მტკიცებულებების გახსენება და განხილვა. ისინი ყველასათვის ცნობილია; მათ დღემდე არ დაუკარგავთ თავისი მნიშვნელობა. კვიპრიანეს ძალა და გავლენა ისტორიულად ხანგრძლივი და ძლიერი იყო და თუ გულწრფელნი ვიქნებით, უნდა აღვნიშნოთ, რომ წმიდა კვიპრიანეს მოძღვრების საღვთისმეტყველო წინამძღვრები არც არასოდეს ყოფილა უარყოფილი).

თვით ნეტარი ავგუსტინეც კი კვიპრიანე კართაგენელს დიდად არ განდგომია. იგი ედავებოდა დონატისტებს და არა კვიპრიანეს, რომელსაც არასოდეს უარყოფდა. ნეტარი უფრო პრაქტიკულ ზომებსა და დასკვნებზე კამათობდა. ეკლესიის ერთობაზე, საიდუმლოთა მაცხოვრებელი მოქმედებისათვის საერთო სიყვარულის აუცილებელ და გადამწყვეტ პირობაზე მსჯელობისას ავგუსტინე კვიპრიანეს სწავლებას ეყრდნობა (მხოლოდ სხვა სიტყვებით)... კვიპრიანეს პრაქტიკული დასკვნები ეკლესიურმა ცნობიერებამ არ მიიღო და არ შეინახა. ისმის კითხვა: ასე როგორ მოხდა, როდესაც მის წინამძღვრებს არც უარუყვიათ?

აუცილებელი არ არის მწვალებლების მიმართ ეკლესიის კანონიკური ურთიერთობის ისტორიის საკმაოდ ბუნდოვან და გაუგებარ წვრილმანებში ჩაძიება. საკმარისია ისეთი შემთხვევების გამოაშკარავება, როდესაც ეკლესია აღიარებს, რომ საიდუმლოს აქვს ძალა განდგომილებაში მყოფთათვის და თვით მწვალებლებისთვისაც კი, რომ საიდუმლოთა აღსრულება ეკლესიის კანონიკური ჩარჩოების გარეთაცაა შესაძლებელი.

სქიზმიდან და მწვალებლობიდან მოსულებს ეკლესია ნათლისღების გარეშე იღებს. როგორც ჩანს, ეს ადასტურებს იმას, რომ ისინი ადრე, თავიანთი სქიზმისა და მწვალებლობის დროს, ნამდვილად იყვნენ მონათლულნი. ეკლესია ახლად შემოერთებულებს ხშირად მირონცხების გარეშე იღებს, ხოლო სასულიერო პირებს, არც თუ იშვიათად, მათსავე ხარისხში

ტოვებს. ამისი გაგება და ახსნა მხოლოდ იმ აზრით არის შესაძლებელი, რომ ეკლესია აღიარებს `ეკლესიის გარეთ` მათზე განხორციელებული შესაბამისი წმიდა ქმედებების მნიშვნელობათა რეალურობას. ე.ი. თუ საიდუმლოება აღესრულება, მხოლოდ სული წმიდის მიერ...

კანონიკური წესები ამკვიდრებენ, ანდა ამჟღავნებენ რაღაც მისტიურ პარადოქსს. ეკლესია თავისი საქციელით თითქოს ერთგვარად ადასტურებს, რომ მისი მისტიკური სამფლობელო კანონიკური ზღურბლის გადაღმაც არის განფენილი, რომ ასე უეცრად არ იწყება `გარე სამყარო`. წმიდა კვიპრიანე მართალი იყო: საიდუმლონი მხოლოდ ეკლესიაში სრულდება. მაგრამ ეს `ში` მან ძალიან ნაჩქარევად და ვიწრო ჭრილში განსაზღვრა და, განა არ შეგვიძლია, პირუკუც დავასკვნათ? `სადაც საიდუმლო სრულდება, იქვეა ეკლესიაც`. წმ. კვიპრიანე გამოდიოდა იმ მოსაზრებიდან, რომ ეკლესიის კანონიკური საზღვარი მუდამ არსებობს, რომელიც, ამასთანავე, ქარიზმატული საზღვარია.

ეს დასაბუთებული იგივეობა კათოლიკე ცნობიერებამ არ მიიღო. ეკლესია, როგორც მისტიკური ორგანიზმი, როგორც ქრისტეს საიდუმლო სხეული, შეუძლებელია ადეკვატურად აღიწეროს მხოლოდ კანონიკური ტერმინებითა და კატეგორიებით. არც ეკლესიის ჭეშმარიტი საზღვრების დადგენა და გამოცნობა ხდება მარტოდენ კანონიკური ნიშანსვეტებით. ძალიან ხშირად კანონიკური საზღვარი ემთხვევა ქარიზმატულსაც (ე.ი. მადლისმიერსაც) და მიწაზე განასკვული ამოუხსნელ წნულად არის აზიდული ზეცაში, მაგრამ ყოველთვის ასე როდია, უფრო ხშირად ასე არ ხდება.

საზოგადოდ ეკლესია თავის საკრალურ თუ მისტერიულ ყოფიერებაში უსათუოდ აღემატება კანონიკურ განზომილებებს, ამიტომ კანონიკური განხეთქილება ჯერ კიდევ არ ნიშნავს დაცარიელებას და დაკნინებას მისტიურად... ყოველივე ის, რაც კვიპრიანე ეკლესიის მთლიანობასა და საიდუმლოს შესახებ აღნიშნავს, შესაძლებელია მივიღოთ, მაგრამ ამასთან, ეკლესიის სხეულის საბოლოო კონტური მხოლოდ კანონიკურ წერტილებს არ უნდა შემოეფლოს...

აქ იბადება ზოგადი კითხვა და ეჭვი: ექვემდებარება კი ეს კანონიკური წესები და მოქმედებები საღვთისმეტყველო განზოგადებას? შესაძლებელია კი მათ უკან ღვთისმეტყველური, ანდა დოგმატური მოტივები და საფუძვლები ვიგულისხმოთ? თუ მათში უფრო მეტად მოძღვრის გაფრთხილება არის გამოვლენილი? ხომ არ უნდა აღვიქვათ კანონიკურ ქცევათა წესი უფრო, როგორც მდუმარე წყალობის გაღება მადლის არქონის გამო და არა როგორც სქიზმატური მღვდელმსახურების ნამდვილობის ან მნიშვნელოვნების აღიარება? სწორედ ამიტომ ღვთისმეტყველური არგუმენტაციისათვის კანონიკური ფაქტების მოხმობისას სიფრთხილე გვმართებს. ეს მოსაზრება უკავშირდება ე.წ. `იკონომიის` თეორიას... ჩვეულებრივ საეკლესიო ლექსიკაში (სიტყვათხმარებაში) `იკონომია` მრავალმნიშვნელოვანი ტერმინია. ყველაზე ცნობილი განმარტებით `იკონომია` მთელი თავისი მოცულობით მოიცავს და აღნიშნავს ხსნის საქმეებს (კოლ. 1:25; ეფ. 1:10, 3, 2, 9). ვულგატაში ეს სიტყვა გადმოცემულია, ჩვეულებრივ, dispensatio-თი². კანონიკურ ენაში `იკონომია` ტერმინად ვერ იქცა. იგი უფრო აღწერით სიტყვად, რაღაც ზოგად მახასიათებლად დარჩა. `იკონომია` უპირისპირდება `აკრიბიას`. `იკონომია` საეკლესიო დისციპლინისა ერთგვარი შერბილებაა და განიხილება როგორც ერთგვარი `ამოღება` ან გამორიცხვა `მკაცრი სამართლიდან` (jus strictum) ან საერთო წესიდან. `იკონომიის` მამოძრავებელი მოტივი `კაცთმოყვარეობა`, მოძღვრის ზრუნვა, პედაგოგიკური გათვლა, მუდმივი შრომის სასარგებლო ხასიათის მტკიცებაა.

`იკონომია` პედაგოგიური პრინციპი უფროა, ვიდრე კანონიკური. ის მწყემსის, მოძღვრის პოზიციიდან კანონიკური ცნობიერების ერთგვარი შესწორებაა. `იკონომიის` გამოყენება შეუძლია და ევალება კიდევ ყოველ მოძღვარს თავის სამწყსოში, უფრო მეტად კი – ეპისკოპოსს და ეპისკოპოსთა კრებას, რადგან `იკონომია` არის კიდევ `მოძღვრობა`, ხოლო `მოძღვრობა` არის `იკონომია`... ამაშია `იკონომიური` პრინციპის მთელი ძალა და სიცოცხლისუნარიანობა, მაგრამ ამაშივეა ჩადებული მისი შეზღუდულობა. ყველა საკითხი არ

შეიძლება დაისვას და გადაიჭრას `იკონომიის` წესით... ისმის კითხვა: შეიძლება თუ არა გამთიშველთა და მწვალებელთა საკითხი გავიგოთ, როგორც მხოლოდ `იკონომიის` საკითხი?

რამდენადაც საქმე შეეხება დაკარგულ სულთა მობრუნებას საყოველთაო ჭეშმარიტებისაკენ, მათი `ჭეშმარიტების ცნობაზე` მოყვანის მეთოდებს, რა თქმა უნდა, ყველანაირი ქმედება უნდა იყოს `იკონომიური`, ანუ დამრიგებლური, უკიდურესად მოსიყვარულე. საჭიროა ოთხმოცდაცხრამეტი ცხვრის მიტოვება და ერთი დაკარგულის მოძიება... ასეთ დროს მით უფრო აუცილებელია სრული გულწრფელობა და პირდაპირობა. მხოლოდ დოგმების სფეროში როდი მოგვეთხოვება ამგვარი არაორაზროვანი სიზუსტე, სიმკაცრე და სიცხადე ანუ `აკრიბია`, რადგან სხვაგვარად ვერ მივაღწევთ საერთო აზრს. სიზუსტე და სიცხადე, უპირველესად, აუცილებელია მისტიკურ დიაგნოზში. სწორედ ამიტომ საკითხი განდგომილთა და ერეტიკოსთა მღვდელმსახურების შესახებ უნდა დაისვას და განხილულ იქნას ყველაზე მკაცრი `აკრიბიის` წესით, რადგან აქ საქმე გვაქვს არა იმდენად ქუაესტიო ჯურის (უფლების საკითხი), რამდენადაც ქუაესტიო ფაქტი (ფაქტის საკითხი) და საკითხი შეეხება მისტიკურ ფაქტს, საკრალურ რეალობას. ლაპარაკია არა იმდენად `ალიარებაზე`, რამდენადაც სწორედ დიაგნოზზე, საჭიროა მისი სწორად გაგება ან ამოცნობა...

წმ. კვიპრიანე კართაგენელის რადიკალური თვალსაზრისიდან გამომდინარე, ამ საკითხს ყველაზე ნაკლებ მიესადაგება `იკონომია`. თუ ეკლესიის კანონიკურ ჩარჩოებს გადაღმა მყისვე უკურთხეველი სიცარიელე იწყება, თუ სქიზმატიკოსები, საერთოდ, უნათლავნი ისევ ნათლისღებამდელ წყვდიადში იმყოფებიან, ასეთ დროს, მით უმეტეს, აუცილებელია ეკლესიის ქმედებებსა და მსახურებაში სრული სიცხადის, სიმკაცრისა და დაჟინების არსებობა. აქ ყოველგვარი `მოწყალეობა` უადგილოა და შეუძლებელიც კია და არავითარ დათმობაზე წასვლა არ შეიძლება... განა მართლაც დასაშვები იქნებოდა, რომ ეკლესია ამა თუ იმ განშორებულს ან, თუნდაც მწვალებელს თავის რიგებში უნათლავად მხოლოდ იმიტომ იღებდეს, რომ გაუადვილოს მას

გადამწყვეტი ნაბიჯის გადადგმა?... ყოველ შემთხვევაში, ეს იქნებოდა ძალზე საშიში და წინდაუხედავი დათმობა. ეს იქნებოდა უფრო ადამიანური სისუსტეების, ეგოიზმისა და მცირედმორწმუნეობის წაქეზება და, მით უფრო, საშიში, რადგან იგი არა მხოლოდ სქიზმატიკოსებისა და გარეშეების, არამედ საეკლესიო უმრავლესობის და თვით ეკლესიის მეთაურთა ცნობიერებაში ამკვიდრებს აზრს, რომ ეკლესია აღიარებს სქიზმატიკოსების, საიდუმლოების, ანდა წმიდათმსახურების ძალასა და მნიშვნელობას. უფრო მეტიც, თითქოს ქცევის ასეთი წესი იმიტომაც მიღებული, რომ შეიქმნას ამგვარი შთაბეჭდილება... მართლაც, ეკლესიას ბოლომდე რომ სჯეროდეს, თითქოს განდგომილებასა და ერესში ნათლისღება არ ხდება, მაშ, რატომღა შემოიერთებდა უნათლავად სქიზმატიკოსებს?... ნუთუ მხოლოდ იმ მიზნით, რომ მოეშორებინა მათთვის სირცხვილის ცრუ განცდა რაც გამოწვეული იყო უნათლავობის ამკარა აღიარების გამო? ნუთუ ასეთი მკაცრი მოტივაცია ღირსეულად და დამარწმუნებლად შეიძლება მივიჩნიოთ? ნუთუ ეს სასარგებლო იქნება ახალბედებისთვის – ორაზროვნებისა და მიჩუმათების ვითარებაში შემოერთება? ასეთ სამართლიან შეკითხვაზე: შეიძლება თუ არა, რომ ეკლესიამ უნათლავად, ანალოგიით – `იკონომიით`, შეიერთოს ებრაელები ან მაჰმადიანები? ვოლინის მიტროპოლიტმა ანტონიმ ამ კითხვას შემდეგი პასუხი გასცა: `ყველა ასეთ ნეოფიტს, ისევე როგორც მონტანისტსა და პრისკილას სახელით მონათლულებს, ხომ თავად არ ექნებათ ეკლესიაში შესვლისა და [სულიერი] ჩაღრმავების გარეშე ამ სიტყვების წარმოთქმის სურვილი: `სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა` და ა.შ.

ეკლესიური მადლის ასეთი ბუნდოვანი გაგების მიმართ პრეტენზია შეიძლება მხოლოდ იმ სქიზმატიკოსებსა და მწვალებლებს გააჩნდეთ, რომელთა ნათლისღება, ღვთისმსახურება და იერარქიული წყობა გარეგნულად ნაკლებად განსხვავდება ეკლესიურისაგან. ეკლესიაში შემობრუნების შემთხვევაში მათთვის ძალიან საწყენია წარმართებსა და იუდეველებთან ერთად ერთ სივრცეში მოაზრება. სწორედ ამიტომ ეკლესია მათი უძღურებისადმი

ლმობიერების გამო, გარეგნულად არ აღასრულდება მათზე ნათლობის საიდუმლოს, არამედ ამ მადლს მათ `მეორე საიდუმლოში` აზიარებდა.

ამ ტრიადის გადმოცემისას სამწუხარო გაუგებრობის გრძნობა მიჩნდება. სალი აზრის კარნახით მიტროპოლიტ ანტონის სრულიად საწინააღმდეგო დასკვნა უნდა გაეკეთებინა. იმისათვის, რომ უძლური და უგუნური ნეოფიტები მიიყვანო იქამდე, `ეკლესიური მადლის მკაფიო შეცნობამდე`, რაც მათ აკლიათ, აუცილებელი და შესაფერისიცაა, `შესრულდეს მათზე ნათლობის გარეგნული ქმდება`, იმის ნაცვლად, რომ, თითქოს, მათი `წყენინების` თვალთმაქცურად თავიდან არიდების მიზნით, მიეცეთ მათ არა თუ საბაბი, არამედ საფუძველიც კი, რომ მომავალში თავი მოიტყუონ, თითქოს მათი `ნათლობა, ღვთისმსახურება და იერარქიული წყობა გარეგნულად ნაკლებად განსხვავდება ეკლესიურისაგან`. საკითხავია, ვინ მისცა ეკლესიას უფლება არა თუ შეცვალოს, უბრალოდ გააუქმოს `ნათლობის გარეგნული ქმდება?` მსგავს შემთხვევებში შეასრულეს იგი მხოლოდ გონებაში და მეორე საიდუმლოს აღსრულების დროს იგულისხმოს ან გააძლიეროს ის?

განსაკუთრებულ და კერძო შემთხვევებში, რასაკვირველია, `გარეგნული ქმდება` (`ფორმა`) შესაძლოა კიდევ გაუქმდეს, – ასეთია მოწამეობრივი ნათლისღება სისხლით ან, თუნდაც, ე.წ. *baptisma flaminis* (ნათლისცემა ცეცხლით), მაგრამ ასეთი რამ დასაშვებია მხოლოდ *in casu necessitates* (აუცილებლობის შემთხვევაში), აქ ძნელად თუ მოიძებნება რაიმე ანალოგია სხვათა წყენინების ან თვითმოტყუების სისტემურ დაფარვასთან.

თუ `იკონომია` დამოდღვრის საშუალებას იძლევა, რომელსაც ადამიანთა სულები სიკეთისა და ხსნისაკენ მიჰყავს, მაშინ, მსგავს შემთხვევაში, შეიძლებოდა გვესაუბრა `პირუკუ იკონომიაზე`. ეს იქნებოდა შეგნებული უკანდახევა ორაზროვნებისა და გაურკვევლობისაკენ და, თან, გარეგნული წარმატების მიღწევისაკენ, რამდენადაც ნეოფიტთა შინაგანი გაეკლესიურება შეუძლებელია მოხდეს ასეთ მიჩუმათების ვითარებაში. ეკლესიას ძნელად თუ შეიძლება მიეწეროს

მსგავსი უკუღმართი და მზაკვრული ჩარევა. ყოველ შემთხვევაში, ასეთი `იკონომიის` პრაქტიკული შედეგი სრულიად მოულოდნელად უნდა მივიჩნიოთ. თავად ეკლესიაში უმრავლესობას შეექმნა რწმენა, რომ საიდუმლონი სრულდება სქიზმატიკოსებთანაც, რომ იერარქიას განდგომილებაშიც აქვს მინიჭებული მნიშვნელობა. ეკლესიის ჭეშმარიტი მიზნის გამოცნობა მისი ქმედებებითა და წესებით, როგორც ჩანს, ძალიან რთულია. ამ მხრივაც, ამ წესების `იკონომიური ახსნა`, უნდა ვაღიაროთ, რომ სინამდვილეს არ შეეფერება. ეს `იკონომიური` განმარტება კიდევ უფრო მეტ სირთულეს წარმოშობს თავისი საღვთისმეტყველო წანამძღვრების მხრივაც. ეკლესია რთულად თუ შეითვისებს ისეთ ძალასა და უფლებას, რომ არარსებული არსებულად შერაცხოს, `არარაობა იკონომიის წესით მნიშვნელობად გარდაქმნას`. მაშინ საკითხი სქიზმატიკოსი სამღვდელოების უკვე არსებულ ხარისხში მიღების შესახებაც განსაკუთრებულ სიმწვავეს შეიძენს.

რუსული ეკლესია რომაული კათოლიკობიდან ან ნესტორიანელობიდან, ან სხვა მსგავსი აღმსარებლობიდან შემოერთებულებს, თავის მრევლში `მწვალებლობაზე უარისთქმის` შემთხვევაში, ანუ სინანულის საიდუმლოთი იღებს. ეპისკოპოსი სასულიერო პირებს შეუნდობს და ამით სქიზმატიკოსზე დადებულ აკრძალვას ხსნის. საკითხავია: შეიძლება კი იმის დაშვება, რომ ნებართვის მიცემისა და ცოდვათა შენდობის ამგვარი წესის დროს მდუმარედ (და დაფარულადაც) სრულდებოდეს ნათლობა, კონფირმაცია და დიაკვნის ან მღვდლის ხელდასხმა, ზოგჯერ კი ეპისკოპოსისაც, თანაც ყოველგვარი `ფორმის`, ანდა ცხადი და გამოკვეთილი `გარეგანი ქმედების` გარეშე, რაც შესამჩნევსა და გასაგებს გახდიდა, თუ რომელი საიდუმლო შესრულდა?

აქ ორმაგი გაურკვეველობაა როგორც მოტივაციის, ისე ფაქტების თვალსაზრისითაც. მართლაც, შესაძლებელია კი საიდუმლოს აღსრულება მხოლოდ სურვილისა თუ განწყობის ძალით ხილული მოქმედებების გარეშე? ეს ძალზე საეჭვოა არა იმის გამო, რომ `ფორმას` რაღაც თვითკმარი ან მაგიური ზემოქმედება ენიჭება, არამედ იმიტომ, რომ

საიდუმლოთქმედებაში `გარეგნული ქმედებანი" და მადლის ზემოთაგონება, არსებითად განუყოფელი და დაურღვეველია.

ეკლესია მადლის საგანძურია და მას მინიჭებული აქვს ძალა, დაიცვას და გასცეს ეს მადლმოსილი ნიჭი, მაგრამ ეკლესიის ძალმოსილება არ ვრცელდება ქრისტიანული ყოფის თვით საფუძვლებზე. არ შეიძლება ვიფიქროთ, თითქოს, ეკლესიას აქვს უფლება იკონომიის წესით, ხელდასხმის გარეშე ღვთისმსახურებაში იმ სქიზმატურ აღმსარებლობათა სასულიერო პირები დაუშვას, რომლებსაც `მოციქულებრივი მემკვიდრეობითობაც" კი არ შეუნახავთ და არათუ ხარვეზებს არ ავსებენ, არამედ მადლის სრულ უქონლობაშიც რჩებიან.

ამგვარი გაგებით განა არ აღმოჩნდება ეკლესიის მთელი საკრამენტული წყობა თავისუფალი და ნაკლებად მომთხოვნი? საკმარისად ფრთხილი როდი იყო თვით ა. ხომიაკოვი, როდესაც ახალი ბერძნული პრაქტიკის – ახლად შემოერთებული ლათინების მონათვლით მიღების – დასაცავად ვ. პალმერს წერდა: `ყველა საიდუმლოს შესრულება შესაძლებელია მხოლოდ მართლმადიდებელი ეკლესიის წიაღში. თუ როგორი ფორმით აღსრულდება იგი, მეორეხარისხოვანი საქმეა. შერიგება (ეკლესიასთან) იწვევს საიდუმლოს განახლებას ან დასრულებას. არასრულფასოვანი მწვალებლური წესი განსრულდება მართლმადიდებელი საიდუმლოებით. შერიგების თვით ფაქტში ან მის წესში ჩამარხულია წინარე საიდუმლოთა ვირტუალური განმეორება. აქედან გამომდინარე, ნათლისღების და მირონცხების ხილულ განმეორებას, თუმც უსარგებლოს, არა აქვს ცდომილების ხასიათი, იგი მოწმობს განსხვავებულობას წესში, მაგრამ არა ცნებებში"...

აქ აზრი ორად იყოფა. საიდუმლოს `განმეორება" არათუ ზედმეტია, იგი დაუშვებელიცაა. `საიდუმლოები" ხომ ყოველთვის არ იყო, სრულდებოდა მაშინ არასრულყოფილი `მწვალებლური" წესი, საიდუმლო კი აუცილებლად უნდა შესრულდეს პირველად და, ამასთან ერთად, სრულ გულახდილობასა და სიცხადეში. ყოველ შემთხვევაში, საყოველთაო საიდუმლოები მხოლოდ წესი არ არის. შეიძლება განა ასეთი დისციპლინარული ფარდობითობის მიხედვით

მოვეკიდოთ საიდუმლო ქმედებათა გარეგნულ მხარეს?

კანონთა `იკონომიური` განმარტება შეიძლება დადამაჯერებელი და სარწმუნო გამხდარიყო უფრო პირდაპირი და მკაფიო მტკიცებულებებით. სხვათა შორის, მას, ჩვეულებრივ, ამაგრებენ ირიბი მონაცემებით და, ყველაზე ხშირად, ვარაუდებითა და დასკვნებით. `იკონომიური` განმარტება ეკლესიის მოძღვრებას არ განეკუთვნება. ეს არის მხოლოდ კერძო `ღვთისმეტყველური აზრი`, საღვთისმეტყველო დაბნეულობისა და დაცემის ჟამს გვიან გაჩენილი და, თანაც, ნაკარნახევი ნაჩქარევი სურვილით, რაც შეიძლება მკვეთრად გამიჯვნოდა რომაულ ღვთისმეტყველებას...

რომაული ღვთისმეტყველება უშვებს და აღიარებს, რომ იერარქია გათიშულობის ვითარებაშიც ინარჩუნებს მნიშვნელობას და, გარკვეული აზრით, `მოციქულებრივი მემკვიდრეობითობაც` დაცულია. ასე რომ, საიდუმლოთა აღსრულება, გარკვეულ პირობებში, თვით სქიზმატიკოსთა და მწვალებელთა შორისაც არის შესაძლებელი. ამ საკრალური ღვთისმეტყველების ძირითადი წანამძღვრები საკმარისი სიცხადით იყო ჩამოყალიბებული ჯერ კიდევ ნეტარი ავგუსტინეს მიერ. მართლმადიდებელ ღვთისმეტყველს ყველა საფუძველი აქვს თავის დოქტრინალურ სინთეზში გაითვალისწინოს ნეტ. ავგუსტინეს ღვთისმეტყველება... პირველი, რაც ავგუსტინესთან ყურადღებას იპყრობს, არის მის მიერ საიდუმლოთა მნიშვნელობის ორგანული დაკავშირება ეკლესიის ზოგად მოძღვრებასთან. სქიზმატიკოსთა მიერ შესრულებულ საიდუმლოთა ნამდვილობა ავგუსტინესათვის ეკლესიასთან კავშირის შენარჩუნებას ნიშნავს. იგი პირდაპირ ამტკიცებს, რომ გამთიშველთა საიდუმლოებში ისევ ეკლესია მოქმედებს. ზოგს იგი თავის წიაღში შობს, ზოგს მის გარეთ, - და სწორედ იმიტომ აქვს ძალა სქიზმატურ ნათლობას, რომ მას აღასრულებს ეკლესია (იხ. St. Augustin. De bapt. St. Augustin. De bapt 1, 15, 23). გათიშულობაში მნიშვნელობა აქვს შენარჩუნებული იმას, რაც მათში (სქიზმატიკოსებში) ეკლესიურია, რაც მათ ხელში ეკლესიის მონაპოვრად და სიწმიდედ რჩება და რითაც ისინი კვლავ ეკლესიაში არიან, in

quibusdam rebus nobiscum sunt... ეკლესიის ერთობა იქმნება ორმაგი კავშირით: ერთობით სულისა და “სიმტკიცითა მით მშვიდობისადთა” (ეფ. 4:3).

და აი, მშვიდობის კავშირი ირღვევა გათიშულობასა და დაყოფაში, მაგრამ საიდუმლოებში სულიერი ერთობა ჯერ კიდევ არ გაწყვეტილა. ამაში არის სქიზმატური ყოფიერების თავისებური პარადოქსი. გათიშული ეკლესიასთან რჩება საიდუმლოთა მადლმოსილებაში, იგივე იქცევა მისი გაკიცხვის მიზეზად და ამასვე უკავშირდება ნეტარი ავგუსტინეს მიერ შემჩნეული მეორე ძირითადი განსხვავებაც – განსხვავება საიდუმლოთა მნიშვნელობასა (ანდა `ნამდვილობას`, რეალურობას) და მოქმედების ძალას შორის.

სქიზმატიკოსთა საიდუმლოებს აქვს მნიშვნელობა ანუ ნამდვილი რჩება მათი არსი. მაგრამ ეს საიდუმლოები არ არის ქმედითი (non-efficacia) თვით გათიშვის ან დაყოფის მიზეზით... ასე ხდება, რადგან გათიშულობასა და დაყოფაში სიყვარული იშრიტება, ხოლო სიყვარულის გარეშე შეუძლებელია ხსნა... ხსნას ორი მხარე აქვს: მადლის ობიექტური მოქმედება და სუბიექტური ღვაწლი ან ერთგულება.

გათიშულობაში კვლავ სუნთქავს სულიწმიდა და მისი განმწმენდელი ძალა, მაგრამ სქიზმის სიჯიუტესა და სიძაბუნეში ხსნა მაინც ვერ განხორციელდება. არ არის მართალი, თითქოს სქიზმატურ მღვდელმსახურებაში საერთოდ არაფერი აღსრულდება სწორედ, რადგან, თუ მასში მხოლოდ მადლმოკლებულ ცარიელ მოქმედებებს და სიტყვებს ვაღიარებთ, ამით მათ არა მარტო სიცარიელედ, არამედ რაღაც პროფანაციად და სიყალბედ ვაქცევთ. თუ სქიზმატიკოსთა მღვდელმსახურება არ გამოხატავს საიდუმლოთა არსს, იგი მკრეხელური კარიკატურა ყოფილა. მაშინ კი შეუძლებელი ხდება ცოდვის იკონომიური მიხუმათებაც და იკონომიური დაფარვაც.

საკრამენტალური წესი შეუძლებელია იყოს მხოლოდ ცარიელი წესი (რიტუალი), მაგრამ უცდომელი. საიდუმლო სინამდვილეში აღსრულდება... მაგრამ არც იმის თქმა შეიძლება, თითქოს გათიშულთა საიდუმლოები `კურნავენ`,

სწორედ იმიტომ, რომ საიდუმლოები არ შეიძლება მივიჩნიოთ მაგიურ აქტად. ზიარების მიღებაც ხომ არის შესაძლებელი "სამართალში მიცემულთათვის" და სასჯელის მოხდის დროს, მაგრამ ასეთი ვითარება თავად ზიარების საიდუმლო მსახურების მნიშვნელობას ან რეალურობას ხომ ვერ უარყოფს! იგივე ითქმის ნათლისღებაზეც: ნათლისღების მადლი მუდმივად მოითხოვს განუწყვეტლივ ღვწას მსახურებაში და განახლებას, სხვაგვარად, იგი მართლაც "უმოქმედო" დარჩება. ამ თვალსაწიერიდან კიცხავდა მკაცრად წმიდა გრიგოლ ნოსელი მონათვლის გადადების ჩვეულებას სიცოცხლის ბოლო წუთამდე ან, სულ ცოტა, მოხუცებულობის ასაკამდე, იმ მიზეზით, რომ არ შებღალულიყო სანათლაჳი შესამოსელი. ის მთავარ აზრს შემდეგნაირად აყალიბებს: ნათლობა არის არა ცოდვილი ცხოვრების დასასრული, არამედ, ყველაზე მეტად, დასაწყისი.

ნათლისღების მადლი იწვევს არა მხოლოდ ცოდვათაგან განწმედას, არამედ იგი ღვაწლის ნიჭი ან წინდია. მებრძოლთა სახელები საპატრიო სიაში შეაქვთ, მაგრამ მეომრის ღირსება მის გმირობაშია და არა მხოლოდ წოდებაში. რას შეიძლება ნიშნავდეს მონათვლა ღვაწლის გარეშე? განა სხვა რამის თქმა სურს ნეტ. ავგუსტინეს, როცა ერთმანეთისაგან ასხვავებს "ხასიათს" და "მადლს"? ყველა მონათლულზე ყოველთვის რჩება რაღაც ნიშანი, ანდა "ბეჭედი" ან წინდის მიხედვით, ყველა განისჯება განკითხვის დღეს. მონათლულები უნათლაგათაგან განსხვავდებიან მაშინაც კი, როცა ნათლობის მადლი არ აღყვავებულა მათ საქმეებსა თუ ღვაწლში, თუ მათ თავიანთი ცხოვრება განხრწნეს და ამოდ გაფლანგეს. ეს არის საღვთო ქმედების წარუშლელი კვალი...

ნეტარი ავგუსტინეს საიდუმლოთა ღვთისმეტყველებისათვის დამახასიათებელია ეს მკვეთრი სხვაობა საიდუმლოთა ყოფიერების ორ განუყოფელ ფაქტორს შორის: საღვთო მადლი და ადამიანის სიყვარული. მაგრამ საიდუმლო აღსრულდება მადლით და არა სიყვარულით, ხოლო ადამიანის ხსნა მოხდება თავისუფლებაში და არა ძალადობაში, და იმიტომ, საყოველთაოობისა და სიყვარულის გარეშე მადლი არ იწვის ცხოველმყოფელი ცეცხლით.

გაურკვეველი რჩება, როგორღა აგრძელებს სული ქმედებას ეკლესიის კანონიკური საზღვრების გარეთ? როგორღა აქვს მნიშვნელობა საიდუმლოებს ერთობის გარეშე? მოტაცებული საიდუმლონი მომტაცებელთა ხელში... გვიანდელი რომაული ღვთისმეტყველება ამ კითხვაზე პასუხობს საიდუმლოთა ნამდვილობის შესახებ მოძღვრებით *ex opere operato*³ (საპირისპიროდ - *opere operantis*). ნეტ. ავგუსტინესთან არ არის ამგვარი სხვაობა. მაგრამ საიდუმლოთა მნიშვნელობა კანონიკური ერთობის გარეთ მას ამგვარადვე ესმის. *opus operantum*-იც ხომ, უპირველეს ყოვლისა, აღნიშნავს საიდუმლოთა დამოუკიდებლობას ეკლესიის მსახურის მოქმედებისაგან – საიდუმლოებას აღასრულებს ეკლესია და მასში ქრისტეა უპირატესი ძღვეფელი.

საიდუმლონი სრულდება საეკლესიო ლოცვებისა და მოქმედებების თანხლებით - *ex opere orantis et operatis ecclesiae* ამ აზრით, მოძღვრება *ex opere operanto*-ს ძალის შესახებ მისაღებია... ნეტ. ავგუსტინესათვის არც კი ჰქონდა მნიშვნელობა იმას, რომ სქიზმატიკოსთა საიდუმლონი უკანონო და უნებართვო იყო (*illicita*) – ბევრად უფრო მნიშვნელოვანია, რომ სქიზმა წარმოადგენს სიყვარულის გაფლანგვას... მაგრამ ღვთის სიყვარული გადაფარავს და გადაწონის ადამიანურ უსიყვარულობას და თვით გათიშულობებშიც (თვით მწვალებელთა შორისაც) ეკლესია განაგრძობს თავის მაცხოვრებელ და მაკურთხებელ ქმედებას...

შესაძლოა არც უნდა ითქვას, რომ სქიზმატიკოსები კვლავ არიან ეკლესიაში – ეს ნათქვამი, სხვათა შორის, არც თუ ისე ზუსტია და ორაზროვნადაც ჟღერს. უფრო სწორი იქნებოდა გვეთქვა: სქიზმაში მოქმედებას კვლავ აგრძელებს ეკლესია, - იმ საიდუმლო საათის მოლოდინში, როცა წინააღმდეგობით აღვსილი გულის სიჯიუტე გაღვება მოსალოდნელი მადლის სითბოთი, - და კვლავ აღენთება კათოლიკეობისა და ერთობის ნება და წყურვილი...

სქიზმატიკოსებთან საიდუმლოთა მნიშვნელობა იდუმალად დატოვებული წინდია კათოლიკურ სისავსესა და

ერთობაში მათი დაბრუნების ნიშნად. ნეტარი ავგუსტინეს საიდუმლოთა ღვთისმეტყველება ბიზანტიურმა ღვთისმეტყველებამ იმის გამო კი არ უარყო, რომ მასში რალაც ზედმეტს ან უცხოვს ჭვრეტდა ან ეჭვობდა. ავგუსტინეს კარგად არც კი იცნობდნენ აღმოსავლეთში... უახლეს დროში მართლმადიდებელ აღმოსავლეთსა და რუსეთში, არც თუ იშვიათად, მოძღვრებას საიდუმლოთა შესახებ ასწავლიდნენ რომაული ნიმუშის მიხედვით, მაგრამ ეს ჯერ კიდევ არ იყო ავგუსტინეს კონცეფციის შემოქმედებითი ათვისება... თანამედროვე მართლმადიდებლურმა ღვთისმეტყველებამ უნდა გააცნობიეროს და განმარტოს, ახსნას გამთიშველებისა და მწვალებლების მიმართ ეკლესიის ტრადიციული კანონიკური პრაქტიკა იმ საერთო წანამძღვრების საფუძველზე, რომელიც ჯერ კიდევ ნეტ. ავგუსტინეს მიერ იყო დადგენილი...

მტკიცედ უნდა გვახსოვდეს: როდესაც ნეტარი ავგუსტინე გათიშულობებში საიდუმლოებსა და თვით იერარქიის მნიშვნელობას ამტკიცებდა, იგი ოდნავადაც არ არბილებდა და არ შლიდა საზღვრებს გათიშულობასა და კათოლიკობას შორის. საუბარია არა იმდენად კანონიკურ, რამდენადაც სულიერ საზღვარზე, - კათოლიკე სიყვარულზე ეკლესიაში, ანდა – სეპარატიზმსა და გაუცხოვებაზე სქიზმაში. ეს კი ავგუსტინესთან ხსნის ზღვარია...

მადლი, მართალია, მოქმედებს კათოლიკეობის გარეშე, მაგრამ მას როდი აქვს ხსნის ძალა... (სხვათა შორის, ამ მიდგომით ნეტ. ავგუსტინე ახლოს დგას კვიპრიანე კართაგენელთან, რომელიც ამტკიცებდა, რომ ეკლესიის გარეთ ქრისტესთვის მოწამეობასაც არ მოაქვს სარგებლობა). აი, რატომ არის შეუძლებელი სქიზმატური იერარქიის რეალურობისა და მნიშვნელოვნების ვითარებაშიც კი, თუ ზუსტნი ვიქნებით, ვირწმუნოთ კანონიკური კათოლიკეობის გარეთ მოციქულებრივი მემკვიდრეობითობის არსებობა. ეს საკითხი ამომწურავად და სიღრმისეულად არის განხილული ვ. გ. ტერნერის სტატიაში `Apostolic Succesion.`

აქედან უეჭველად გამომდინარეობს, რომ შეუძლებელი

იქნება ე.წ. ეკლესიათა განშტოების თეორიის⁴ მიღება. ეს თეორია მეტიმეტად კეთილგანწყობილად და უმტკივნეულოდ წარმოსახავს ქრისტიანული სამყაროს გათიშვას. შეიძლება გვერდიდან მაყურებელმა უცებ ვერც კი შეამჩნიოს სქიზმატური ყლორტები კათოლიკეობის ხეზე. და მაინც, თავისი არსით, სქიზმა მხოლოდ ყლორტი არ არის. არსებობს კიდევ სქიზმის ნება... არსებობს იდუმალებით მოცული და შეიძლება ითქვას გამოუცნობი სივრცე ეკლესიის კანონიკური საზღვრის მიღმა, სადაც კიდევ სრულდება საიდუმლოები, სადაც გულები ასე ხშირად იწვის და აღენთება რწმენაშიც, სიყვარულშიც და ღვაწლშიც... ეს აღიარებული უნდა იქნას, მაგრამ ისიც უნდა გვახსოვდეს, რომ საზღვარი რეალურია, რომ ერთობა არ არსებობს.

ა. ს. ხომიაკოვი, ჩანს, სწორედ ამის შესახებ აღნიშნავდა: `რამდენადაც მიწიერი და ხილული ეკლესია ჯერ კიდევ არ შეიცავს სისავსეს და სრულყოფილებას იმ მთლიანი ეკლესიისას, რომელშიც უფალი გამოცხადდება ყოველი ქმნილების საბოლოო განკითხვის ჟამს, ამდენად იგი (ეკლესია) ქმნის და განაგებს მხოლოდ თავის საზღვრებში, არ განსჯის დანარჩენ კაცობრიობას (მოციქულ პავლეს სიტყვების თანახმად, კორინთელთა მიმართ ეპისტოლეში), მხოლოდ აღიარებს განკვეთილად ანუ მისადმი აღარ კუთვნილებად მათ, ვინც თავიანთი ნებით განემორჩენ. დანარჩენ კაცობრიობას ან უცხოეს ეკლესიისათვის, ანდა შეკრულს მასთან ბორკილებით, რომელთა ახსნა მისთვის არც ყოფილა ღვთისგან ნებადართული, წარუდგენს იგი დიდი დღის სამსჯავროს`.

ზუსტად ამავე აზრით მოსკოვის მიტროპოლიტი ფილარეტი თავს უფლებას აძლევდა ელაპარაკა `არა ბოლომდე ჭეშმარიტ ეკლესიებზე`. `უწყოდე, ვერც ერთ ეკლესიას, რომელსაც სჯერა, რომ იესო არის ქრისტე, ვერ შევბედავ ვუწოდო ცრუ. ქრისტიანული ეკლესია შეიძლება იყოს მხოლოდ წმიდად ჭეშმარიტი, მაღიარებელი ჭეშმარიტი და მაცხოვრებელი ღვთაებრივი ცოდნისა, ცრუ და მავნე ადამიანური შეხედულებების შერევის გარეშე, ანდა იყოს არა ბოლომდე ჭეშმარიტი, ქრისტეს ჭეშმარიტი და მაცხოვრებელი

რწმენის აღმრევი ადამიანური აზრის მავნე და ცრუ შეხედულებებთან". მიტროპოლიტი ფილარეტი დასკვნით საუბარში ამბობს - `ახლა შენ მოელი, თუ როგორ განვსჯი ახლანდელი ქრისტიანობის მეორე ნახევარს, მაგრამ მას, უბრალოდ, მხოლოდ შევცქერი. ზოგჯერ ვამჩნევ, თუ როგორ კურნავს უფალი და ეკლესიის მეთაური ეკლესიის სხეულის ყოველ ნაწილზე გაჩენილ `დასაბამიერი გველის" უამრავ და ღრმა ნაკბენს, როგორ ადებს წყლულზე ხან მსუბუქ, ხან ძლიერ მალამოს, ზოგჯერ კი ცეცხლსა და რკინასაც, ოღონდ შეასუსტოს სიმწვავე, ამოიღოს შხამი, ოღონდ გაწმინდოს წყლული, ოღონდ ამოძირკვოს ღვარძლი, ოღონდ განაახლოს სული და ცხოვრება ნახევრად მკვდარ და გახევებულ კიდურებში."

ეს არის მხოლოდ მოცემულობა ან ზოგადი დახასიათება. მასში ყველაფერი ცხადი და ბოლომდე თქმული არ არის. მაგრამ საკითხი სწორედ არის დასმული. ჯერ კიდევ დარჩა დაურღვეველი კავშირები, რომელთა ძალით სქიზმები მაინც ერთგვარ ერთობაში იმყოფებიან... და მთელი ყურადღება და მთელი ძალისხმევა უნდა შეერთდეს და წარიმართოს ისე, რომ ძალა გამოეცალოს გათიშულობის სიჯიუტეს. *`ჩვენ გამარჯვებას კი არ ვესწრაფით, არამედ ძმათა დაბრუნებას, რომლებთან განშორებაც გულს გვიფლეთს"* (წმ. გრიგოლ ღვთისმეტყველი).

ღირსი სერგი რადონეჟელის ხსენების დღე

5(18) ივლისი, 1933 წ.

წმ. გრიგოლ პალამას ღვთისმეტყველების ცენტრისთვის, ინგლისურიდან სპეციალურად თარგმნა გიორგი გველესიანმა

Notes

[← 1]

ავტორს ტერმინი `კათოლიკე` მოჰყავს `საყოველთაოობის` აღსანიშნავად
(მთარგმ. შენიშ.).

[← 2]

ტერმინს მრავალი მნიშვნელობა გააჩნია: ზედამხედველობა, განაწილება, გავრცელება (ლათ.).

[← 3]

“ex opere operato” ინგლისურ ენაში აღნიშნავს “by the work worked” აღსრულებულ საქმეთაგან გამომდინარე (მთარგმ. შენიშ.).

[← 4]

Church branch theory